

FÉLELEMRE HANGOLVA

A Nemzeti Konzultációban megismert
ellenségképek megjelenése Orbán Viktor évértékelő
beszédeiben

Jelige: WEY842

2022.11.14.

Tartalom

1. Bevezetés	2
2. Elméleti háttér	3
2. 1. A Nemzeti Konzultáció	3
2. 2. Orbán Viktor évértékelő beszédei	6
3. Hipotézisek és kutatási kérdések	7
4. Alkalmazott módszertan	8
5. Elemzések	11
5. 1. Kvalitatív eredmények	11
5. 2. Kvantitatív eredmények	15
6. Összegzés	20
7. Bibliográfia	22
8. Függelék.....	24
8. 1. Függelék	24
8. 2. Függelék	26
8. 3. Függelék	28

Kulcsszavak: Orbán Viktor, politikai beszéd, évértékelő, beszédelemzés, félelem, ellenségkép

1. Bevezetés

Orbán Viktor meghatározó szereplője a magyar közéleten túl az európai politikának is. Az általa képviselt populista irányvonal nyomán jelentős változások történtek Magyarországon és politikája számos nemzetközi követőt is szerzett (Körösenyi és Patkós, 2017). Évértékelő beszédei sarkalatos támpontok, melyekben beszámol az elmúlt év eredményeiről és említést tesz a következő évre vonatkozó tervekről. Az ezekben megjelenő politikai tartalom ennél fogva kiemelten fontos.

Tanulmányomban Orbán Viktor évértékelő beszédeiben megjelenő „ellenségekkel” foglalkozom. Ezek olyan szereplők, melyek a média által hozzájuk társított negatív jellemzőknek köszönhetően veszélyforrásként vannak beállítva (Bernáth és Messing, 2015; Molnár, 2020). Az ilyen, veszélyesnek nyilvánított ellenségképek hangsúlyozása a társadalom kényszer együttműködéséhez vezethet (Sik D., 2019) az annak veszét célzó rosszakaró ellen, akitől csak egy erős vezető közbenjárásával lehetséges megmenekülni (Molnár, 2020). Az ellenségképek jelentős szerepet tölthetnek be az utóbbi néhány év politikai diskurzusában Magyarországon. Legyen szó médiahírekről, óriásplakátokról vagy Nemzeti Konzultációs ívekről, e szereplők részeivé váltak a közbeszédnek. Az ily módon, több forrásból megerősített negatív képek az általános félelemkeltés kiváló eszközei (Kitzinger, 2000). Ennél fogva úgy gondolom, a társadalomban megjelenő, félelmet keltő elemek eredetének és redisztribúciójának feltérképezése kiemelt fontosságú.

Magyarország miniszterelnökeként Orbán Viktor fontos orientációs pontot képez az ország lakossága számára, ezért releváns a beszédeit vizsgálni a politikai közbeszédben megjelenő ellenségképekkel kapcsolatban. A dolgozatban a társadalmi-szintű jelentőséggel bíró, általánosan ismert ellenségképek megjelenését vizsgálom Orbán Viktor évértékelő és egyéb kiemelt beszédeiben kvalitatív és kvantitatív módszerekkel.

A kutatás folyamán Fairclough (1995; 2013) kritikai diskurzuselemzését kiindulópontként használva végzek szövegértelmezést, valamint statisztikai tesztek segítségével vizsgálom a relatív szógyakoriságokat.

2. Elméleti háttér

Kutatásom folyamán a Nemzeti Konzultációkat használtam kiindulópontként és ezeket vettem össze Orbán Viktor éwertékelő beszédeivel, kifejezetten az ellenségekpekre fókuszálva. Az alábbiakban a kutatás ezen két összetevőjének karakterisztikáit foglalom össze.

2. 1. A Nemzeti Konzultáció

A magyar kormány felülről szervezett, tehát nem állampolgári kezdeményezésre indított konzultációs politikája 2010-ben, a második Orbán-kormány megalakulásának évében kezdődött egy, a nyugdíjakról szóló kérdőívvel. Ezután folyamatosan jelentek meg kisebb-nagyobb időközökkel – a kérdőívekhez mellékelt levelek alapján – a nép álláspontját feltérképezni hivatott kérdéssorok. Kutatásomban a 2015-2022 közötti időszak Nemzeti Konzultációit vizsgáltam meg, a Fidesz és a kormány által az ország ellenségeinek titulált személyek és szervezetek megismerése céljából.

A Nemzeti Konzultációkat részletesen elemző dolgozatában Bibor (2021) kiemeli, hogy ezek a kérdőívek – nevükkel ellentétben – nélkülözik a valódi párbeszédet, hiszen, mint írja „előre meghatározott témában, az előre feltett kérdésekre van lehetőség feleletválasztós formában válaszokat adni” (Bibor, 2021: 21).

A feltett kérdések több szempontból vetnek fel problémákat. Miként Bibor (2021) írja:

„A konzultációkban megjelenő információkat a közlő tényként állította be, az ellenérvek bemutatása nélkül, vagy szalmabábérvélezt alkalmazva komolytalanná téve azokat. Emellett a nemzeti konzultációk manipulációs erejét az is növelte, hogy azok megalkotója és közlője a magyar kormány és nem a kormánypárt, Fidesz-KDNP volt, ezt a látszatot erősítette a nemzeti szimbólumok: magyar címer, zászló megjelenítése is. Ezáltal a nemzeti konzultációkban és az azt övező kampányban megjelenő információk közlője igen magas megbízhatóságú „személy” volt. Ennek köszönhetően az olvasó jóval kevésbé kérdőjelezte meg a nemzeti konzultációkban és a teljes kampányban kapott információkat. A nemzeti konzultációkat megelőző kampányban és a nemzeti konzultációkhoz csatolt levélben bemutatták a konzultációkban is megjelenő problémakört, majd a konzultációs ívben a válaszadó lehetőséget kapott, hogy erősen sugalmazó kérdések megválaszolásával kinyilvánítsa a véleményét azzal kapcsolatban. Ugyanakkor a témaköréről kapott információk egyoldalúsága miatt a válaszadó a

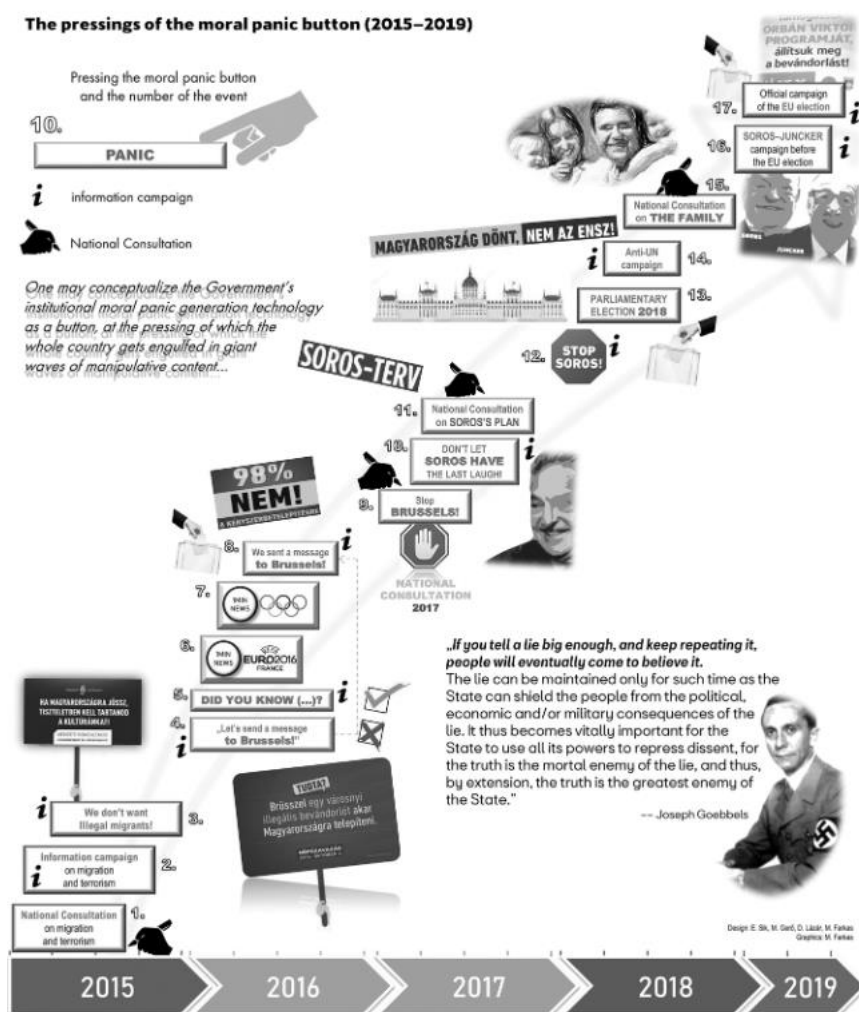
kérdőív kitöltésekor csak a kormánypárti narratíva mellett tudta még jobban elkötelezni magát” (Bibor, 2021: 38-39).

Ezáltal kijelenthető, hogy „a nemzeti konzultációk elsődleges célja nem a magyar választópolgárok véleményének megismerése, vagy a deliberalizáció volt, hanem a magyar népesség attitűdjének megváltoztatása az adott témában” (Bibor, 2021: 37-38).

Gerő és Sik E. (2020) a morális pánikgombról szóló tanulmányukban inkább direkt-marketing eszközként tekintenek a Nemzeti Konzultációra, semmint érvényes közvéleménykutatásra. A cél tehát egy adott üzenet eljuttatása a lehető legtöbb választópolgárhoz. A félelmek pedig remek hordozóként szolgálhatnak ehhez a célhoz (Sik D., 2019). Vizsgálatom folyamán több visszatérő „félelemkeltő elemre” bukkantam a Nemzeti Konzultáció különböző kiadásaiban. Ezeket az elemeket nevezem „ellenségképeknek”. Ilyen, visszatérő ellenségkép, a valójában absztrakt és kizárólag a jelenlegi politikai diskurzus szóhasználatának ismerete mellett értelmezhető, „Brüsszel” fogalma. Ez, és különböző változatai (pl. „brüsszeli bürokraták”, „brüsszeli vezetők”) mind az Európai Unióra vonatkozó, jellemzően negatív kontextusban használt kifejezések, melyeket Orbán Viktor kormánya és a Fidesz-KDNP kampányai honosítottak meg a közbeszédben. A konzultációk másik népszerű ellenségképe Soros György, az amerikai-magyar befektető és filantróp, aki az általa propagált nyílt társadalom ideája miatt került a támadások célkeresztjébe (Nagy, 2014). Rá jellemzően vezetéknévvel hivatkoznak a kérdőívekben. A harmadik, gyakran felbukkanó ellenséges eleme a Nemzeti Konzultációknak, a bevándorlók csoportja, akikre a különböző évek ívein eltérő, azonban alapvetően hasonló tartalmú szavakkal hivatkoznak, ilyen például a „migráns”, „illegális bevándorló” vagy „megélhetési bevándorló”. A kormányzat kommunikációjában ezen szavak nem különböző kategóriákat fednek le, hanem egy, azonos „ellenség” szinonimái. A kormány által szervezett felmérésekben feltűnik még az ellenzék, valamint név szerint említve a 2004-2009 között miniszterelnökként tevékenykedő politikus, Gyurcsány Ferenc is.

Gerő és Sik E. (2020) a külső veszélyekkel való manipulációt 2015-re vezetik vissza. Ekkor kezdett el ugyanis Orbán Viktor, a Charlie Hebdo-t ért támadás után, az Európát veszélyeztető terrorizmusról és az az ellen való védekezés szükségességéről, mint kiemelt témáról beszélni (Gerő és Sik E., 2020). Ez volt az alapja annak a félelemkeltő kampánynak, ami aztán némileg változó ellenségekkel, folyamatosan meghatározta a következő évek politikai diskurzusait. Ezt a stratégiát Sik E. (2016; Gerő és Sik E., 2020) „morális pánikgombként” írja le. Ez a koncepció arra utal, hogy a kormány, jól felépített, manipulatív

kampányok segítségével, akármikor morális pánikot idézhet elő a lakosságban egy adott, kiemelt ellenséggel, vagy ellenségek csoportjával szemben (Gerő és Sik E., 2020). A morális pánik fogalmának lényege, hogy egy csoporthoz vagy jelenséghez olyan negatív képzettársítások kapcsolódnak, melyek a csoportot vagy jelenséget a társadalmi rendet veszélyeztető elemekként tüntetik fel. Ehhez gyakran a média is nagyban hozzájárul túlegyszerűsített, nagyzóoló leírásaival, melyekkel a „veszélyről” beszámol (Cohen, 1972 idézi Kitzinger, 2000). A morális pánikkeltés folyamatát, vagyis a „morális pánikgomb nyomogatását” jól illusztrálja Gerő és Sik E. (2020) ábrája:

1. Ábra: A morális pánikgomb. Forrás: Gerő M. és Sik E. (2020). *The pressings of the Moral Panic Button (2015–2019)*. 45. o.

Az ábrán a különböző, 2015-2019 között zajlott kormányzati kampányokat láthatjuk időrendben. Az üzenetek változtak, azonban a fő tartalom ugyanaz maradt, mi szerint egy

ellenség veszélyezteti az országot, melytől csak az ország jelenlegi vezetői tudnak megóvni (Szabó Palócz, 2021; Gerő és Sik E., 2020).

2. 2. Orbán Viktor évértékelő beszédei

Orbán Viktor minden év februárjában rendszeres beszédet mond, melyben beszámol az előző év eredményeiről, illetve a következő évre vonatkozó tervekről. Ezeken a beszédeken a sajtó munkatársai mellett jellemzően magas közjogi méltóságok is helyet foglalnak a hallgatóság soraiban, mint például a köztársasági elnök és a kormány tagjai. Az elsőszámú célközönség tehát, jellemzően magasan iskolázott, kormánypárti értelmiségi. Az évértékelő beszédek a szélesebb közönség számára élő televíziós közvetítésen keresztül követhetők, általában a kormányhoz közel álló HírTV műsorán.

Tanulmányomban a 2010-2022 közötti időszak évértékelő beszédeivel foglalkoztam. Az első, 2010-es beszédet kivéve, ezeket mind miniszterelnöki minőségében adta elő Orbán Viktor. Ezen beszédek kulcsfontosságú eleme az ország helyzetének összefoglalása. A kezdetekben ez egy erősebb gazdasági fókuszot jelentett, viszont már emellett is megjelentek erő demonstrálására hivatott szövegek. „A harc metaforaként [...] napjainkra újra beépült a politikai szónoklatokba és ezáltal a politikai közbeszédbe is (pl. EU-ellenes „szabadságharc”, „rezsiharc”, „Nem leszünk gyarmat!” stb.)” (Tóth, 2015: 117). Az efféle harcos, forradalmár kijelentések és beszédmódok végigkísérték Orbán Viktor politikai pályafutását. Beszédstílusa azonban több változáson is keresztülment. Mint azt Tóth (2015) megfigyeli, Orbán karrierje kezdetén kifejezetten kitűnt a kor politikusai közül összetett hatást keltő, mégis jól követhető körmondataival. Később azonban ez Tóth (2015) szerint megváltozott és jellemzőbbek lettek a kevésbé bonyolult, rövidebb üzenetek. Szintén érdekes szembevetendő változás az is, ahogy a nemzetiesség egyre nagyobb hangsúlyt kapott Orbán kommunikációjában. Ennek egy szemléletes leképeződése az Orbán Viktor által előszeretettel használt „közmondások” változása. 1999-től tűnnek fel beszédeiben „dakota közmondások”, melyeket azonban 2002-től „rábaközi” és „székely” mondásokra vált fel (Tóth, 2015). 2010 utáni évértékelőiben a közmondások szerepe ugyan csökkent, azonban az „öreg székelytől” hallott történetek, szólások időről-időre megjelennek, kötődést szimbolizálva a „hétköznapi” emberekhez és kifejezve a nemzet határokon átvívelő egységét.

A beszédek kvalitatív elemzése során egyéb változásokra is figyelmes lettem. A kezdetben jellemző, általam „polgári-konzervatív”-ként kategorizált hangnem fokozatosan, de

2014-után gyorsuló ütemben változott egy populistább, a korábbiaknál is erősebben érzelmekre apelláló irányba. Ezen beszédekben a stílus egyszerűsödése mellett és az inkább érzelmekre fókuszáló tartalom kiegészítéseként, gyakrabban jelentek meg tisztázhatatlan forrásból származó, a közbeszédben gyakran összeesküvés-elméletekként kategorizált információk. Egy remek példa erre az „új” hangnemre a 2022-es éértékelő egy részlete: „Ha hagyjuk, hogy a migránspárti brüsszeli bürokraták kormányra segítsék a Gyurcsány-show egyszerre nevetséges és veszélyes szereplőit, akkor meg fogják nyitni a határokat” (Orbán Viktor éértékelője, 2022.02.12.). Ezt a részletet több szempontból találtam kiemelésre érdemesnek. Egyrészt egyetlen mondatban három ellenségképet is megjelenít (migránsok, Brüsszel és Gyurcsány). Másrészt példátlan módon egy az egyben a médiában is elhangzó és a plakátokon megjelenő Fidesz kampány összetevőit használja. Harmadrészt egy ellenőrizhetetlen értesülést állít be egyértelmű igazsággént. Ezek mellett érdemes figyelmet fordítani a stilisztikára is, a mondat egyszerű, következetes megfogalmazására, mely egyenlőségjelet tesz az ellenségképek és egy veszélyként beállított, nemkívánatos esemény közé.

3. Hipotézisek és kutatási kérdések

Elsőszámú kérdésem a kutatás folyamán az volt, hogy a 2015-2022 közötti Nemzeti Konzultációkban megismert ellenségképek milyen módon köszönnek vissza Orbán Viktor miniszterelnöki éértékelő beszédeiben. Továbbá, a kérdést kitágítva, szerettem volna megnézni, hogy az egyéb, kiemeltként kezelt, évente rendszeresen ismétlődő beszédekben megfigyelhetők-e ugyanazok a trendek, mint az éértékelőkben. Kiemeltként kezeltem azokat a beszédeket, amelyek egy adott alkalomhoz, vagy naphoz kapcsolódóan évente egyszer elhangzanak. Ilyen a miniszterelnöki éértékelő beszéd, a március 15-i és október 23-i ünnepi beszéd, valamint a tusnádfürdői Bálványosi Nyári Szabadegyetemen elhangzó rendszeres előadás.

Hipotézisem az volt, hogy a különböző kiemelt beszédek funkciója eltérő, tehát az azokban megjelenő narráció is heterogén lehet. Az éértékelők, természetükből adódóan egy szűkebb közönséghez szólnak, akik – feltételezésem szerint – kevésbé fogékonyak az ellenségképekre. Így arra számítottam, hogy a Nemzeti Konzultáció rosszakaróként beállított alakjaihoz és csoportjaihoz kapcsolható szavak és kifejezések csak alacsony százalékban lesznek reprezentálva az éértékelők korpuszában, míg a nagyobb közönségekhez szóló nemzeti ünnepi és tusnádfürdői beszédekben magasabb átlagos előfordulásokra számítottam.

Feltételeztem azt is, hogy az ellenségképek domináns időszakai különböző időpontokra esnek. A Nemzeti Konzultációkból kiindulva a bevándorlók említésének csúcspontját 2015-re, Brüsszelét 2016-ra, míg Sorosét 2017-re tettem. Gyurcsány szóba kerülésére leginkább 2010 körül, míg az ellenzékre 2022-ben számítottam kiemelten.

4. Alkalmazott módszertan

A Nemzeti Konzultációkat kvalitatív módon tanulmányoztam át, majd a megfigyelt és ellenségképként kategorizált szavakból egy adatbázist hoztam létre, amiben az ellenségképek lettek a változók, oszloponként rendezve, míg a Nemzeti Konzultációk soronként kaptak helyet. Ebben az adatbázisban 1-gyel jelöltem, ha az adott ellenségkép megjelent az aktuális konzultációs íven és 0-val, ha nem. Az adathalmazt később az azonos jelentéstartalmú vagy azonos ellenségre utaló szavak összevonásával egyszerűsítettem.

Ellenségképek megjelenése a Nemzeti Konzultációkban (összes vizsgált ív: N=8)

	Megjelenések száma	Megjelenések százalékos aránya
Brüsszel	7	88%
Bevándorlók	5	63%
Soros György	3	38%
Szocialista-liberális koalíció	1	13%
Amnesty International	1	13%
Helsinki Bizottság	1	13%
Külföldről támogatott (civil) szervezetek	1	13%
ISIS	1	13%
Terrorizmus	1	13%
Egyes ellenzéki pártok	1	13%
Bankok	1	13%
Gyurcsány Ferenc	1	13%

2. Ábra: Ellenségképek a Nemzeti Konzultációkban.

A fenti táblázatban az adathalmaz elemzésének eredményei láthatók. A sorokban található az ellenség megnevezése, míg a „megjelenések száma” oszlopban azt figyelhetjük meg, hogy az adott személy, csoport, szervezet vagy város mennyi kérdőíven szerepelt összesen. A vizsgált időszakban nyolc Nemzeti Konzultációra került sor, ezek közül hétben tűnt fel Brüsszel, mint

ellenség. Az egyetlen kimaradó alkalom a 2021-es, az „Újrindításról” szóló, kizárólag online lefolytatott felmérés volt. A második leggyakrabban említett ellenségképet a bevándorlók jelentik, ez a csoport összesen öt kérdőíven szerepelt. A harmadik legtöbbször előforduló ellenségkép Soros György, akinek neve három Nemzeti Konzultációban került említésre. A lista további szereplői csak egy-egy íven jelentek meg, ez azonban nem jelenti azt, hogy kérészerűtlen, kizárólag egy alkalommal használt ellenségképekről lenne szó, ahogy ezt a miniszterelnök beszédei is tanúsítják. Gyurcsány Ferenc például csak egy kérdőíven volt megnevezve, személye mégis visszatérő ellenségábrázolás Orbán Viktor és a Fidesz-KDNP retorikájában. Éppen ezért, a Nemzeti Konzultáció alulreprezentált szereplőit összevettem a kampányokban való megjelenésükkel. Így végül az alábbi öt ellenségképet találtam a legjellemzőbbnek: Brüsszel, Soros, Gyurcsány, ellenzék és a migránsok. Kutatásom során ezen öt ellenségre utaló szavak megjelenéseit elemeztem.

A kvalitatív kutatás folyamán a Fairclough (1995; 2013) által lefektetett kritikai diskurzuselemzés princípiumait használtam kiindulópontként. Ennek fontos eleme a nyelv ideológiai használatának felismerése (Keller, 2012), így a kutatási folyamatok alatt és az eredmények értelmezésében is figyelembe vettem irányelveit.

A miniszterelnöki éértékelő beszédeket annotálás segítségével is elemeztem. Ehhez a Catma szoftvert használtam, amellyel annotálási, interpretálási, elemzési és vizualizációs műveletek végezhetők. Lehetőség van kategóriacsoportokat és kisebb kategóriákat létrehozni, melyek alapján a kiválasztott szövegkorpusz elemezhető. Ez jelentősen megkönnyítette a kvalitatív vizsgálatot, azonban kvantitatív mérések lebonyolítására nem találtam alkalmasnak. A folyamat során beszédstílus és mondanivaló alapján is végeztem kategorizálásokat. A beszédekben a következő témakörök szerint emeltem ki kapcsolódó szövegrészeket (amelyek lehetnek különálló szavak, mondatrészeket vagy teljes mondatok is):

- Stílus
 - Idézet másoktól vagy történetekből
 - Humor
 - Jövőbe tekintés vagy ígéret
- Európához való viszony
 - „Hanyatló nyugat” – az Európai Unió és a „nyugati világrend” hanyatlására való célzások

- „Új Európa” – az Orbán által propagált „nemzetek Európája”, egy szuverén nemzetpolitikai koncepció említése
- Hasonlítás – Magyarország más EU országokhoz való hasonlítása, ezen belül megkülönböztettem egy pozitív, negatív és semleges irányú összehasonlítást, ahol a pozitív jelentése a hasonlítás tárgyának Magyarországhoz képest feljebb (=jobb), míg a negatív jelentése a tárgy lejjebb (=rosszabb) helyezése, a semleges kategóriába az értékítélettől mentes hasonlítások kerültek
- „Keleti nyitás” – a kelet-felé orientálódó politika említése
- Ellenségképek
 - Külső – Magyarország határain kívülről érkező
 - Belső – országon belüli ellenségek

A kvantitatív elemzéshez felhasznált szövegtörzs az ELTE Research Center for Computational Social Science (RC2S2) kutatócsoport¹ OTKA kutatásához készült, amely „A politikai nyilvánosság rétegei Magyarországon (2001-2020)” címet viseli². A törzs a miniszterelnok.hu weboldaltól, illetve annak archív felületéről legyűjtött szövegeket tartalmaz. A törzsben szereplő nyers szövegek előfeldolgozását Rakovics Zsófia, az RC2S2 kutatócsoport kutatója végezte.

A beszédek tartalmazó adatbázis metaadatokat is rögzít, olyan információkat, melyek a beszéd elhangzásának körülményeit tartalmazzák; rendelkezésre állnak például nyilvánosan elérhető adatok a beszéd elhangzásának idejéről, helyéről, a beszéd hivatalos címéről és rövid összefoglalásáról. Az elemzéshez kapott adatbázis a beszédekre vonatkozó ezen metaadatokat, illetve az egyedi szavak előfordulásait tartalmazta. Az elemzés megkezdése előtt kiszámoltam a beszédek hosszát, melyet a beszédek alkotó szavak előfordulásainak összegeként határoztam meg. A beszéd hossza változót használtam arra, hogy a megfigyelt gyakoriságokból relatív gyakoriságokat számoljak: Az elemzett szavak megfigyelt gyakoriságát leosztottam az aktuális beszéd hosszával, majd megszoroztam százszal, hogy kiszűrjem a beszédek hosszában mutató eltéréseket az elemzés előtt.

¹ Az ELTE Research Center for Computational Social Science (RC2S2) kutatócsoport honlapja: rc2s2.elte.hu

² A kutatás részletei elérhetőek az RC2S2 kutatócsoport honlapján, [A politikai nyilvánosság rétegei Magyarországon \(2001-2020\)](#). A kutatás az NKFIH által támogatott, azonosítója: K-134428. A kutatás vezető kutatója: Németh Renáta.

A pontosabb vizsgálatok céljából az azonos tartalmi koncepciót különböző szavakkal mérő változókat összevontam, így a Brüsszel és brüsszeli szavakból egy összeadott százalékban mért relatív gyakoriság változót, míg a migráció és migráns szavakból egy indexet készítettem átlagolással. A beszédek mellett lévő metaadatok tartalmazzák többek között a beszéd elhangzásának dátumát. Ebből az év változót is bevontam az elemzésbe. Az év, mint időre utaló változó függvényében ábrázoltam az ellenségképekhez kapcsolódó releváns szavak relatív gyakoriságát, illetve az évek segítségével egy új változót is létrehoztam a választási évek indikálására, melyet szintén az eredmények ábrázolásához használtam.

5. Elemzések

Kutatásom során kvalitatív módon, annotálással kategorizáltam és értelmeztem a 2010-2022 közötti évértékelő beszédek mondanivalóját, valamint kvantitatív elemzéseket készítettem az említett időszakban elhangzott kiemelt beszédek szavain. Az alábbiakban a talált eredményeket ismertetem.

5. 1. Kvalitatív eredmények

Az annotálással végzett értelmezés során arra lettem figyelmes, hogy a Nemzeti Konzultációkból ismert ellenségképek a hipotézisemhez képest magasabb arányban jelennek meg.

A 2010-es évi évértékelő narrációját az erős kormányzás szükségességének hangsúlyozása dominálta. Fontos megjegyezni, hogy ez a beszéd még Bajnai Gordon kormányzása alatt hangzott el, tehát Orbán Viktor ezidőben még ellenzéki politikusként és a Fidesz-KDNP miniszterelnök-jelöltjeként szónokolt. Ebben az évértékelőben lényegében összefoglalta a következő évek – általa irányított – politikájának irányvonalát. Megfogalmazta a munkaalapú társadalom fontosabb alapelveit, a kelet-felé nyitás politikájáról is szót ejtett, valamint bírálta az akkori – általa gyengének bélyegzett – kormány munkáját. Legfontosabb üzenete az ország „újjáépítése” és erős nemzeti alapokra való helyezése volt.

Az ország új alapokra helyezése központi téma volt a 2011-es évértékelő beszédben is. Itt a gazdasági helyzet felvázolása és a politikai célok ismertetése mellett már hangsúlyosabban jelentek meg ellenségképek is. Az időszak kiemelt ellenségei a „spekulánsok” voltak, azonban ezekből a beszédekből sosem tudtuk meg, hogy kik is ők valójában és nem került sor semmilyen

konkrét információ megosztására, csupán az derült ki, hogy Magyarország veszttét akarják. Ezen rejtélyes csoportok ellen azonban nem indult még el a későbbiekben megismert radikális kommunikációs offenzíva a miniszterelnök beszédeiben.

2012-es évértékelőjében Orbán Viktor kijelentette, hogy „Magyarország új alapokon áll”. Ennek a beszédnek is egy erősebb gazdasági fókusza volt még, és tervekről, új alkotmányról, illetve munkahelyteremtésről beszélt. Megjelent az Európai Unió kritikája is, mely szerint „Európa lassan olyan lesz, mint az alkohol: nagy célokra inspirál, és megakadályozza, hogy elérjük azokat” (Orbán Viktor évértékelője, 2012.02.07.).

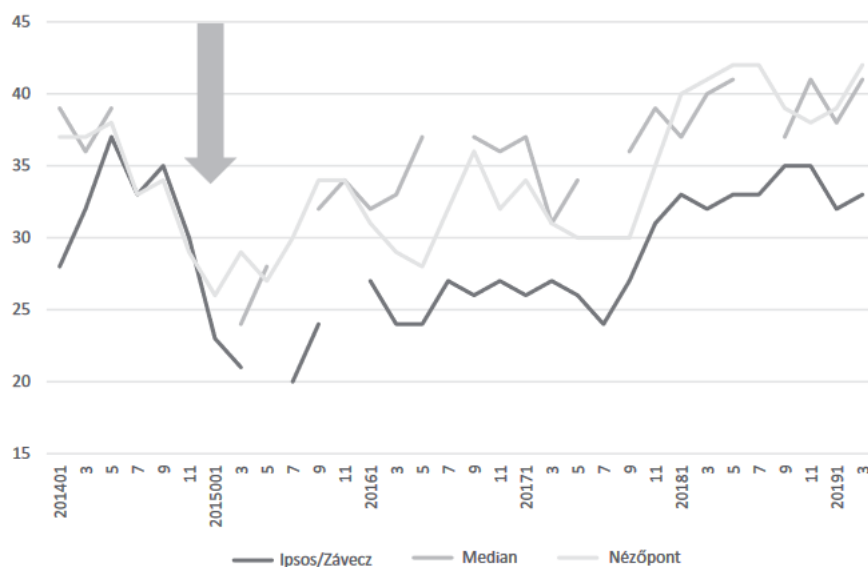
A 2013-as év értékelésekor jelentek meg először olyan ismétlődő jelszavak, melyeket a kormány különböző kampányaiból is megismerhettünk. Ennek az évnek a kiemelt üzenete szerint: „Magyarország jobban teljesít”. Ez a beszéd már némileg a 2014-es választásra volt felkészülés, és a „szocialisták”, mint veszélyforrás többször is szóba kerültek.

2014-ben a vallási hivatkozások megnövekedésére lettem figyelmes. Két alkalommal is idéz a bibliából, illetve többször használ vallásos terminusokat. Emellett itt már megjelennek a később emblematikussá váló „brüsszeli bürokraták”, illetve általános fogalomváltás is történik. Innentől kezdve figyelhető meg, hogy az Európai Unióra mindinkább konzekvensen „Brüsszelnként” hivatkozik. A baloldal és a szocialisták is negatív kontextusban kerülnek szóba, ami nem meglepő, tekintve, hogy a beszéd egy választási kampány hajrájában hangzott el.

A 2015-ös év egy fontos fordulópont volt Orbán Viktor kommunikációjában. Mint azt Gerő és Sik E. (2020) írják, ez év januárjában jött ki a Fidesz-KDNP számára legkedvezőtlenebb közvéleménykutatás. Drasztikus esés történt a párt népszerűségében, melyre egy radikális kommunikációs stratégiával válaszoltak. Az intézményesített félelemkeltés innentől már részét képezte a kampányoknak (Gerő és Sik E., 2020). Erre példa a 2015-ös évértékelő ezen részlete is:

„A kontinens nyugati felén élő bevándorlók közül terrorszervezetek toboroznak soraikba harcosokat, s közben az unió déli határait – magunkat is ideértve – egy újabb kori népvándorlás hullámai ostromolják, amellyel szemben tanácstalanul állnak az egyre frusztráltabb államok és kormányok. És történik mindez egy olyan gazdasági helyzetben, amikor sok millió nyugat-európai polgár érzi úgy, hogy egyre többet kell dolgozniuk egyre kevesebb pénzért, ha egyáltalán képesek megtartani a munkahelyüket” (Orbán Viktor évértékelő beszéde, 2015.02.27.).

A beszédben erősödő populistá vonások fedezhetők fel, emellett első alkalommal kerül említésre a klímaváltozás, mint egy megküzdésre váró probléma. Erre az évre datálja Sik E. (2016) a korábban már említett „morális pánikgomb” felépítését is, mely napjainkig meghatározza a politikai diskurzust Magyarországon és sikeresen orvosolta a Fidesz-KDNP népszerűségvesztését.

3. Ábra: A Fidesz-KDNP népszerűségvesztése 2015-ben.

Forrás: Gerő M. és Sik E. (2020). The level of popularity of FIDESZ (proportion of potential voters among those entitled to vote) 2014–2019. 48. o.

A 2016-os évértékelőben már egy populistább Orbán Viktort hallunk, aki inkább érzelmekre és félelmekre építi fel mondanivalóját. Itt már harcosan áll ki az Európai Unió politikája ellen: „Brüsszelnek, az embercsempészeknek és a migránsoknak is meg fogjuk tanítani, hogy Magyarország szuverén ország, területére csak úgy lehet lépni, ha betartják a törvényeinket és engedelmeskednek az egyenruhásainknak” (Orbán Viktor évértékelője, 2016.02.28.). Új jelszóként „Brüsszel megállítása” kerül fókuszba, emellett arról is biztosítja hallgatóságát, hogy „a magyar reformok működnek” (Orbán Viktor évértékelője, 2016.02.28.).

2017-ben az eddigieknél is jobban felerősödik az ellenségképek megjelenése. Szóba kerülnek a migránsok, Soros György és az Európai Unió hanyatlása. Szembetűnő, hogy ebben a beszédben már kevesebb szó esik a kezdetben hangsúlyos gazdaságról, az elvégzett és tervezett reformokról. Itt már jellemzően inkább a rosszakarók elleni harc narratívája dominál.

További érdekesség még, hogy a beszédben egész mondatokat vett át egy az egyben előző évi évértékelőjéből.

A választási kampány hevében a 2018-as évértékelő nem szűkölködik az ellenségképekben. A saját magát a keresztény Európa védelmezőjének beállító Orbán Viktor Soros-hálózatokról, Soros-tervről, bevándorlókról és egy kormányzásra alkalmatlan ellenzékéről beszél. Megjelenik a „Stop Soros”, mint emblematisztikus jelszó, illetve megfigyelhető egy erősödő mi-ők csoportdefiniálás (Molnár, 2020).

A 2019-es évértékelőn újra nagyobb hangsúly kerül a gazdasági növekedés kiemelésére, emellett azonban az ellenségek sem szorulnak a háttérbe. A miniszterelnök részletesen elemzi ellenzékének alkalmatlanságát és kifejezetten nevetségessé teszi azt, például a következő megjegyzéssel: „annyit mondhatunk az ellenzéki képviselőtársainkról, hogy talpig úriemberek. Talpig, no de onnan fölfelé...” (Orbán Viktor évértékelője, 2019.02.10.). Természetesen Brüsszel sem maradhatott ki, hiszen, mint kiderül: „Brüsszelben már elkészült, és bevetésre készen áll az a hétpontos munkaterv, amellyel az európai választások után egész Európát bevándorló kontinenssé akarják alakítani” (Orbán Viktor évértékelője, 2019.02.10.). Az ilyen és hasonló megjegyzések ellenőrizhetetlen „értésülésekre” alapozva festenek egy ijesztően ható képet a hallgatóságának. Fontos megjegyezni, hogy 2019-re már több Nemzeti Konzultáció és országos plakátkampány is lezajlott, melyekben az itt is megjelenő ellenségképek központi szereplők voltak. Ebben a beszédben Soros György személye már egy misztikus, háttérhatalom-irányítóként jelenik meg, aki kifejezetten Magyarország veszét akarja.

Orbán 2020-as évértékelőjében sem fukarkodik az ellenségek bemutatásával, sokat hallunk Sorosról, de Brüsszel és az ellenzék is felmerülnek, az utóbbi évekből már ismert, erősen populista, szabadságharcos hangnemben. Emellett sok szó esik a trianoni évfordulóról és a Fidesz-kormány tízéves évfordulójáról is. Orbán kijelenti: „A tények [...] azt mutatják, hogy az utolsó tíz évünk volt a legsikeresebb tíz az elmúlt száz év magyar történetében” (Orbán Viktor évértékelője, 2020.02.16.). Arról is beszámol, hogy véleménye szerint a nemzeti konzultációra épülő demokrácia az igazi demokrácia.

Mivel a 2021-es évértékelő a Covid-19 járvány következtében elmaradt, így 2020 után csak két évvel később, 2022-ben került újra sor a hagyományos februári összegző beszédre. Tekintve, hogy ez ismét kampányidőszakra esett, nem meglepő, hogy sok szó esik az ezúttal leginkább „baloldalként” emlegetett ellenzékéről. Ez, az általam utolsóként elemzett beszéd, az összes korábbi összefoglalásaként is értelmezhető. Ez a legradikálisabb mind közül. A korábbi

évek összes ellensége feltűnik benne, illetve megjelenik a háború ijesztő árnyéka is. Orbán azt is kijelenti, hogy „a választás tétje óriási, a magyarság számára létkérdés” (Orbán Viktor évértékelője, 2022.02.12.). Ez a beszéd közelebb áll ahhoz, hogy kampánybeszédként legyen értelmezhető, semmint a 2010-es értelemben vett évértékelőként. Az ellenségképek és a félelemkeltés kulcsszerepet játszanak a narrációban, befejezésként pedig így köszön el: „Nyergeljetek, a kampány elkezdődött, ideje, hogy mi is kilovagoljunk. Jöttünkre ötven nap múlva, jobboldalról számítsatok! A Jóisten mindannyiunk felett, Magyarország mindenek előtt! Hajrá, Magyarország, hajrá, magyarok!” (Orbán Viktor évértékelője, 2022.02.12.).

Összefoglalva tehát, a kvalitatív elemzés során radikalizálódó beszédmódot figyeltem meg az évértékelőkben. Az ellenségképek minden alkalommal megjelentek, azonban kifejezetten erőssé 2014 után váltak. A beszédek kezdeti évösszegző funkciója fokozatosan, 2016-tól gyorsított ütemben változott egy félelemkeltő/-fenntartó kampánnyá. Tehát a beszédek stratégiai, ideológiai használata (Fairclough, 2013), a korábban jellemző, kontextuskövető funkcionális használathoz képest megnövekedett.

5. 2. Kvantitatív eredmények

Kvantitatív kutatásom során különböző szempontok szerint vizsgáltam meg az ellenségképeket jelképező szavak megjelenését a beszédekben. Először a legjellemzőbb ellenségképekhez kapcsolódó szavak átlagos előfordulásait vizsgáltam a kiemelt beszédekben párosmintás t-próbákkal, majd az idő változót is bevonva az elemzésbe vizualizáltam azok eloszlásait.

Először arra voltam kíváncsi, hogy a Nemzeti Konzultációból megismert két legfrekvenciáltabban előforduló ellenségkép (Brüsszel és bevándorlók) között milyen kapcsolat fedezhető fel a kiemelt beszédekben (évértékelők, március 15-ei, október 23-ai. Tusnádfürdő). Ehhez párosmintás t-próbát használtam, mellyel a „Brüsszel” és „brüsszeli” szavakból és a bevándorláshoz kapcsolódó szavakból, korábban részletezett módon létrehozott indexeket mértem össze. A tesztstatisztika értéke szignifikáns ($p < 0,001$) eltérést mutatott a két csoport átlaga között 95%-os megbízhatósági szinten. Mivel a változók a Kolmogorov-Smirnov teszt alapján nem normál eloszlást követtek, így Spearman korrelációs együtthatójával vizsgáltam meg a kapcsolatot, mely 0,533-as korrelációs koefficiens értéket mutatott, amit erős, pozitív irányú asszociációnak nevezhetünk. Hasonló trendeket tapasztaltam, amikor a két változót csak az évértékelőkben néztem meg. Itt is szignifikáns különbséget mutatott a párosmintás t-próba

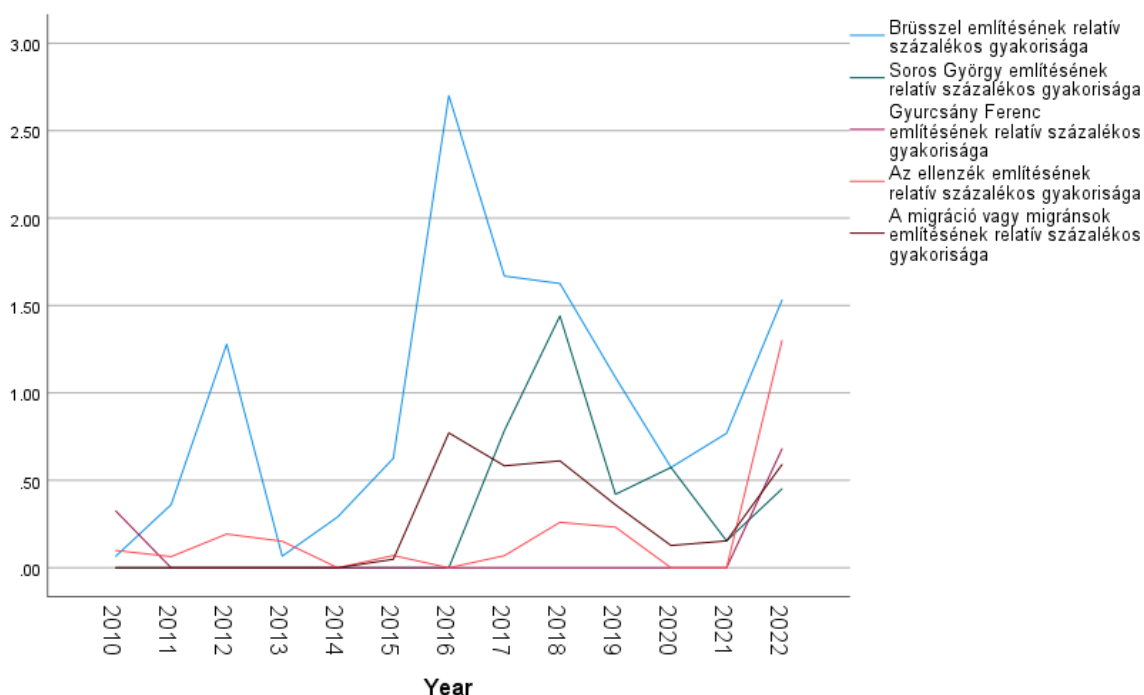
($p=0,005$), azonban a Spearman korreláció értéke ez esetben egy még erősebb, 0,714-es pozitív kapcsolatot indikált. Ez tehát azt jelenti, hogy a két változó eltérő mértékben, azonban hasonló mintákat követve bukkant fel Orbán Viktor vizsgált beszédeiben (részletesebb eredményekért lásd.: 8. 1. függelék).

Következő párosmintás t-próbával a Brüsszel és Soros György megjelenéseit mérő változókat vettem össze az összes vizsgált kiemelt beszédben. Itt is statisztikailag szignifikáns eltérést tapasztaltam ($p<0,001$) a csoportátlagok között. A Spearman-féle korreláció erőssége ez esetben 0,512 volt, a korrelációs együttható szignifikáns ($\alpha=0,01$). Tehát a korábban vizsgált változókhoz hasonló, erős, pozitív irányú összefüggést találtam itt is. Amikor a kapcsolatot párosmintás t-próbával vizsgáltam meg kizárólag az évértékelő beszédekben, felfedeztem, hogy hasonlóság mutatható ki Brüsszel és Soros említésének átlagos relatív gyakoriságában, bár a szignifikancia érték közel volt a 0,05-ös küszöbértékhez ($p=0,052$). Vagyis a két ellenségkép az összes kiemelt beszéd-től eltérő módon jelenik meg az évértékelőkben, hiszen azokban a két szó átlagos relatív előfordulása nem mutat statisztikai értelemben különböző értéket. Az eredmény ellenőrzése céljából készítettem egy újabb párosmintás t-próbát ismét az összes kiemelt beszédben, azonban ezúttal az évértékelőket kihagytam. Ebben az esetben szignifikáns eredményt kaptam (p -érték: $<0,001$), mely szerint a két szó relatív átlagos előfordulása szignifikánsan eltér egymástól. Tehát az évértékelő beszédekben és az összes többi kiemelt beszédben vizsgált átlagos relatív gyakoriságok elemzésekor nem azonos eredmény figyelhető meg; az évértékelő beszédekben a két ellenségkép átlagos relatív előfordulása megegyezik, míg a többi kiemelt beszéd-típus esetén statisztikai értelemben eltér egymástól. Ezután megvizsgáltam a Spearman-féle korrelációt is a két változó évértékelőkbeli megjelenése között és egy szignifikáns ($p=0,026$) 0,636-os értékű korrelációs koefficiens, azaz erős, pozitív kapcsolatot figyeltem meg (részletesebb eredményekért lásd.: 8. 2. függelék).

Végül a Nemzeti Konzultáció három főellensége közül az eddig nem ellenőrzött páros, a bevándorlók és Soros említéseit mérő változók átlagait vettem össze. Itt már az összes kiemelt beszéd vizsgálata során statisztikai értelemben vett hasonlóságot találtam. A szignifikancia érték $p=0,314$ volt, amely nem szignifikáns statisztikai teszteredményre utal, ezért a próba nullhipotézisét – mely szerint az átlagos relatív előfordulások statisztikai értelemben megegyeznek – megtartottam. A Spearman korrelációs együttható értéke 0,694 volt 99%-os megbízhatósági szinten. Ez alapján megállapítható, hogy itt is erős, pozitív irányú korreláció van jelen. Kizárólag az évértékelő beszédeket figyelembe véve nem találtunk statisztikai különbséget a csoportátlagok között, a párosmintás t-próba eredménye alapján

($p=0,109$). A Spearman-korreláció kifejezetten magas ebben az esetben a korrelációs együttható 0,866 ($\alpha=0,01$ mellett). Az összefüggés, tehát itt is jelen van (részletesebb eredményekért lásd.: 8. 3. függelék).

Az öt, korábban részletezett módon kiválasztott ellenségkép megjelenésének időbeli változásáról gráfokat készítettem.

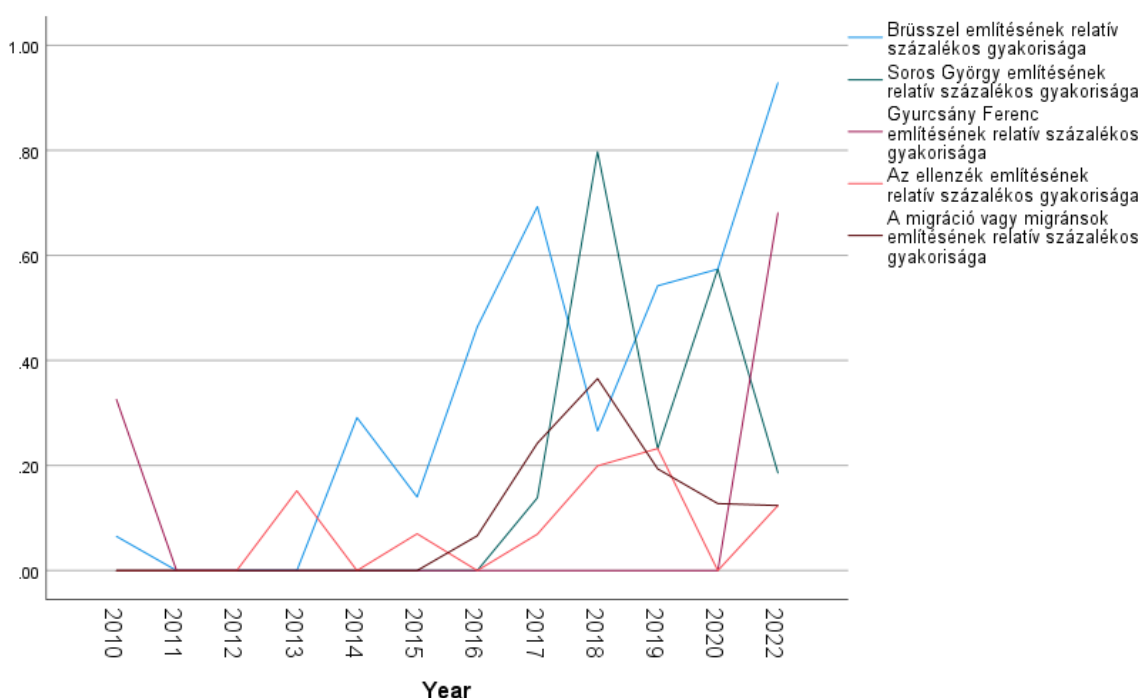

3. Ábra: A vízszintes tengelyen az évek, a függőleges tengelyen a relatív százalékos előfordulások látszanak. Az ábra az összes kiemelt beszédben mutatja a relatív százalékos gyakoriságokat az idő függvényében következő szavakra: “Brüsszel”, “Soros”, “Gyurcsány”, “ellenzék”, “migráció”.

A fenti grafikonon az összes kiemelt beszédben megjelenő ellenségképekhez kapcsolódó szavak előfordulásai látszanak évenként. Itt is a módszertani részben leírt módon létrehozott standardizált, relatív százalékos gyakoriságot mérő változókat alkalmaztam. Látható, hogy viszonylag nagy változatosság volt az ellenségképek említéseiben. Brüsszel már 2010-ben megjelenik, de csak 2012-re válik kifejezetten hangsúlyossá, itt ugyanis már a kiemelt beszédekben elhangzott szavak több, mint 1%-át tette ki. Ezután egy újabb esést figyelhetünk meg, azonban ez nem tart sokáig, mert 2014-től új növekedés indul, melynek csúcspontján, 2016-ban a szavak több, mint 2,5%-a utal Brüsszelre. Innentől csökkenő tendencia látszik, ami azonban 2020-tól újra növekedésnek indul és a legfrissebb beszédekben 1,5%-körül áll. Soros

György említése 2016-ban tűnik fel a grafikonon és 2018-ban 1,5%-hoz közel éri el csúcspontját, ezután azonban visszaesik és a következő években 0,5% körül mozog. Gyurcsány Ferenc 2010-ben kerül többször említésre, azonban ezután legközelebb csak 2022-ben merül fel újra a neve, több, mint 0,5%-ot elérve. Az ellenzék viszonylag hullámnzó módon reprezentálódik a miniszterelnök kiemelt beszédeiben, stabilan 0,5% alatt maradva egészen 2022-ig. Itt, ellenben, szembetűnő növekedéssel a második leggyakrabban használt ellenségképpé válik és a beszédekben használt szavak több, mint 1%-át teszi ki. A migráció és migránsok említése 2016-ban éli reneszánszát. Itt nagyjából a szavak 0,75%-a utal rá. Ezután lassú csökkenés következik, majd 2022-ben egy újabb növekedés látható, kicsivel 0,5% fölötti értékkel.

A második grafikonon csak az évértékelőket vizsgáltam és a megjelenő ellenségképeket ismét évek alapján rajzoltam fel.

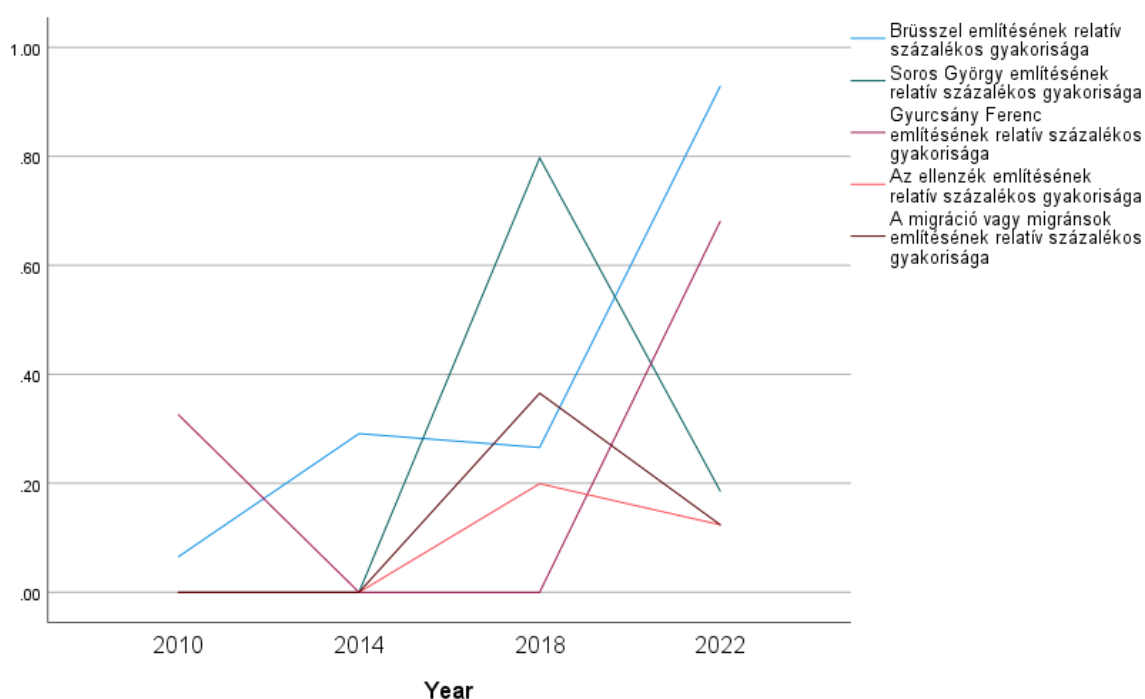

4. Ábra: A vízszintes tengelyen az évek, a függőleges tengelyen a relatív százalékos előfordulások látszanak. Az ábra az évértékelő beszédekben mutatja a relatív százalékos gyakoriságokat az idő függvényében következő szavakra: “Brüsszel”, “Soros”, “Gyurcsány”, “ellenzék”, “migráció”.

Itt az előző grafikonhoz hasonlóan az első feltűnő különbség az értékek csökkenése. Vagyis a szavak kisebb százaléka jelenített meg ellenségképet. Ez azonban korántsem jelenti azt, hogy

ne lettek volna megnevezett ellenségképek az évértékelőkben. Megfigyelhető, hogy az ellenségek többsége 2015 után konstans módon jelen volt ezen beszédekben. 2015 előtt csak Gyurcsány, Brüsszel és az ellenzék tűnt fel, az első kiemelt, közel 0,4%-os arányban 2010-ben. A migráció, mint téma, viszont csak 2016-ban ér el szignifikáns szintet, míg Soros először csak 2017-ben tűnik fel. Innentől azonban gyorsan előre tör és 2018-ban 0,8%-ot ér el, ami egy évértékelő beszédben kifejezetten magas arány. Ennél magasabbat egyedül Brüsszel volt képes elérni 2022-ben, ahol több, mint a szavak 0,9%-a utalt rá.

Az utolsó grafikonon az ellenségképek évértékelőkben való megjelenését ábrázoltam kizárólag a választási éveken.

5. Ábra: A vízszintes tengelyen a választási évek, a függőleges tengelyen a relatív százalékos előfordulások látszanak. Az ábra az évértékelő beszédekben mutatja a relatív százalékos gyakoriságokat az idő függvényében következő szavakra: “Brüsszel”, “Soros”, “Gyurcsány”, “ellenzék”, “migráció”.

Látható, hogy különböző mértékben ugyan, de minden választási év évértékelőjének szereplői voltak az ellenségek. 2010-ben Gyurcsány Ferenc neve szerepelt a leggyakrabban (közel 0,4%), őt 2014-re Brüsszel váltotta, abban az évben egyedüli ellenségképként. 2018-ra feltűnő növekedés ment végbe az ellenségek számában és megjelenésük arányában is. Soros György 0,8%-ot ér el, az összes szó közel 0,4%-a köthető a migrációhoz és a korábban választási évben

elhangozó évtértékelőben nem említett ellenzék is 0,2%-os értéket mutat. 2022 azonban az az év, amikor minden vizsgált ellenségkép feltűnik. Itt Brüsszel már nincs messze az 1% elérésétől, míg Gyurcsány Ferenc 0,6% fölött, a többi ellenség pedig 0,1 és 0,2% között áll meg.

A kvantitatív mérések tehát a kvalitatív eredményeket igazolták vissza. Miszerint, a kezdetektől fogva megjelenő ellenségképek 2014 után radikalizálódnak és válnak a narráció egyre szerveesebb részévé. Az évtértékelő beszédek tekintetében 2022 válik végül az évvé, ahol a legmagasabb számú ellenség jelenik meg egyszerre, amint az az ábrák is látható. Ez az egyetlen év, ahol az összes vizsgált ellenségkép reprezentálásra kerül az évtértékelő beszédben.

6. Összegzés

Tanulmányomban Orbán Viktor 2010-2022 közötti évtértékelő beszédeiben megjelenő ellenségképeket vizsgáltam a 2015-2022 között kiadott nyolc Nemzeti Konzultáció alapján. Kutatásom célja ezen ellenségképek feltérképezése volt kvalitatív és kvantitatív eszközökkel.

Megállapítottam, hogy az öt, a Nemzeti Konzultációban leggyakrabban előforduló ellenségkép (Brüsszel, bevándorlók, Soros, Gyurcsány és az ellenzék) az évtértékelőkben és az egyéb, kiemeltként kezelt beszédekben (március 15-ei, tusnádfürdői, október 23-ai beszédekben) is visszaköszön. Kiderült, hogy az évtértékelőkben – hipotézisemmel megegyezően – valóban arányosan kevesebb szó folyik az ellenségekről, mint az összes kiemelt beszédben, azonban így sem elenyésző a szerepük. Két ellenség (Brüsszel és Soros) viszonya is különbözött az évtértékelőkben az egyéb kiemelt beszédekhez viszonyítva. Átlagaik itt szignifikáns hasonlóságot mutattak, amiből arra következtethetünk, hogy hasonló gyakorisággal voltak megemlítve, míg ez a további kiemelt beszédek esetében nem mondható el a két fogalomról.

Kutatásomban rámutattam, hogy az ellenségképek már 2010-ben, az első vizsgált beszédekben is részét képezték Orbán Viktor narratívájának, azonban csak 2014-ben, majd a Nemzeti Konzultációk komolyra fordulásával egyidőben, 2015 körül kezdtek el kifejezetten komolyan terepet nyerni. Az egyes ellenségképek is különböző időben jelentek meg. Az évtértékelők legkorábbi ellenséges szereplői Brüsszel és Gyurcsány Ferenc voltak, míg az összes kiemelt beszédben az ellenzék említése is társult melléjük. E csoport csak 2013-ban tűnt fel évtértékelő beszédben. A bevándorlók említése 2015-ben veszi kezdetét a kiemelt beszédekben és 2016-ban lesz az évtértékelő narratívájának része, míg Soros György személye 2017-ben tűnik fel mindkét beszéd típusban. Az évtértékelőkben választási években is meghatározók

voltak az ellenségek. Kifejezetten 2018-ban került szóba több ellenséges szereplő is, majd 2022-ben.

Az általam vizsgált utolsó éértékelő beszéd, 2022 februárjából, bizonyult a legradikálisabbnak. Ezt a kvalitatív értelmezés és annotálás, majd a kvantitatív statisztikai elemzés eredményei is megerősítették. Ebben feltűnt az összes azonosított ellenségkép melyek mellé egy újabb veszély (háború) is társult. Ez a beszéd a 2022-es választási kampány részének tekinthető, hiszen annak több eleme is megtalálható benne. A beszéd Fairclough (2013) kritikai diskurzuselemzés modellje alapján, kvalitatív elemzésem szerint ideológiai tartalmat hordozónak vélhető.

Összefoglalva tehát, a Nemzeti Konzultációkban megismert ellenségképek szerves részét képezik Orbán Viktor kiemelt beszédeinek, az éértékelőket is ideértve. Az ellenségképek szerepe folyamatos változásban van, azonban jelenlétük az utóbbi években konstansnak mondható. Az ábrázolt trendek alapján előfordulhat, hogy hanyatlásban lévő ellenségképek is újra felélednek, illetve az sem példátlan, hogy egy ellenség 12 év szünet után kerül újra szóba éértékelő keretében (lásd. Gyurcsány Ferenc). Jelenleg növekedő trendek láthatók a kiemelt beszédekben mind az öt ellenségkép tekintetében, valamint folyamatosan radikalizálódó irány figyelhető meg az éértékelők stílusában. Hiba lenne azonban bármilyen jövőbemutató következtetést levonni ezekből az irányokból, hiszen, miként kutatásomból kiderül, az ellenségképek gyakran, akár egyik évről a másikra is drasztikusan módosulhatnak, így nem kizárható, hogy az itt vizsgált öt ellenségkép relevanciája a jövőben változni fog.

Az ismertetett téma számtalan, társadalomtudományilag releváns kutatási potenciált rejt még magában. Tovább lépési lehetőségként, érdemes lehet az itt vizsgált ellenségképeket a miniszterelnök által elmondott összes beszédben hasonló módszerrel elemezni. Így az eredmények összevethetők lennének és ez lehetőséget nyújtana általánosabb konklúziók levonására. A témát kitágítva, a Nemzeti Konzultáció ellenségképeit a parlamenti felszólalások korpuszában is ellenőrizni lehetne, mely azt is lehetővé tenné, hogy az ellenségképek esetleges más politikai táborokba való exportját is vizsgálhassuk.

A félelem szociológiája szerteágazó kutatási terület, amely mélyebb kutatásra érdemes. Munkámmal igyekeztem hozzájárulni a témában zajló kutatásokhoz, és a jövőben is szeretném folytatni ezt a tevékenységet, hogy a félelem és a hatalom összefüggéseinek területén mélyebb tudást szerezzek és komolyabb hozzájárulásomat adhassam a témában folyó tudományos diskurzushoz.

7. Bibliográfia

- Bajomi-Lázár, P. (2017).** Migráció és média Közép/Kelet-Európa uniós tagállamaiban. *Médiakutató*, 19(3/4), 63-88.
- Bernáth G. és Messing V. (2015).** Bedarálva. *Médiakutató*, (16), 7-17.
- Bíbor L. (2021).** A magyar Nemzeti Konzultáció - a magyar kormány által 2015-2018. között folytatott, a migrációt központi témaként kezelő kampánysorozatban megjelenő három nemzeti konzultáció szerepének és felépítésének a vizsgálata. ELTE TáTK szakdolgozat.
- Cohen, S. (1972).** *Folk Devils and Moral Panics: The Creation of Mods and Rockers*. Oxford: Blackwell.
- Fairclough, N. (1995).** *Critical Discourse Analysis*. London.
- Fairclough, N. (2013).** *Critical discourse analysis: The critical study of language*. Routledge.
- Gerő, M., és Sik, E. (2020).** The Moral Panic Button. In E. M. Goździak, I. Main, & B. Suter, *Europe and the Refugee Response*, 1. kiadás, 39–58. Routledge.
- Keller, R. (2012).** *Doing discourse research: An introduction for social scientists*. Sage.
- Kitzinger D. (2000).** A morális pánik elmélete. *Replika*, (40), 23-48.
- Körösényi, A. és Patkós, V. (2017).** Liberal and Illiberal Populism. The Leadership of Berlusconi and Orbán. *Corvinus Journal of Sociology and Social Policy*, 8(3), 315–337.
- Molnár I. (2020).** Válságértelmezés és ellenségképzés a politikai vezetői narratívában. *Politikatudomány Online*, (7), 1-29.
- Nagy K. (2014).** A Soros Alapítvány képzőművészeti támogatásai Magyarországon: A nyolcvanas évek második felének tendenciái. *Fordulat*, (21), 192-215.
- Orbán V. (2010; 2012; 2015; 2016; 2019; 2020; 2022).** Évértékelő beszédek. Miniszterelnöki beszédek archívuma.
- Sik D. (2019).** A negatív integrációtól a félelem szociológiájáig. *Szociológiai szemle*, 29(2), 4–24.
- Sik E. (2016).** Egy hungarikum: a morálispánik-gomb. *Mozgó Világ*, 42(10), 67-80.

Szabó Palócz O. (2021). Politikai ellenségképzés a COVID-19 járvány tükrében. *PÓLUSOK*, 2(2), 50–65.

Tóth M. Zs. (2015). Közéleti retorika: Metaforák és mítoszok a magyarországi politikai beszédekben. ELTE BTK doktori disszertáció.

8. Függelék

8. 1. Függelék

Paired Samples Test										
		Paired Differences						Significance		
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference		t	df	One-Sided p	Two-Sided p
					Lower	Upper				
Pair 1	brüsszel_rel_szaz Brüsszel említésének relatív százalékos gyakorisága - migráció_index A migráció vagy migránsok említésének relatív százalékos gyakorisága	.19189	.29787	.04255	.10633	.27745	4.509	48	<.001	<.001

1. Függelék: 1. Ábra: „migráció” és „Brüsszel” szavak relatív százalékos említése átlagkülönbségének párosmintás t-próbája az összes kiemelt beszédben.

Paired Samples Test										
		Paired Differences						Significance		
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference		t	df	One-Sided p	Two-Sided p
					Lower	Upper				
Pair 1	brüsszel_rel_szaz Brüsszel említésének relatív százalékos gyakorisága - migráció_index A migráció vagy migránsok említésének relatív százalékos gyakorisága	.23708	.26525	.07657	.06855	.40561	3.096	11	.005	.010

1. Függelék: 2. Ábra: „migráció” és „Brüsszel” szavak relatív százalékos említése átlagkülönbségének párosmintás t-próbája az évértékelő beszédbeben.

		A migráció vagy migránsok említésének relatív százalékos gyakorisága		Brüsszel említésének relatív százalékos gyakorisága
Spearman's rho	A migráció vagy migránsok említésének relatív százalékos gyakorisága	Correlation Coefficient	1.000	.553**
		Sig. (2-tailed)	.	<.001
		N	49	49
	Brüsszel említésének relatív százalékos gyakorisága	Correlation Coefficient	.553**	1.000
		Sig. (2-tailed)	<.001	.
		N	49	49

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

1. Függelék: 3. Ábra: „migráció” és „Brüsszel” szavak relatív százalékos említésének korrelációja az összes kiemelt beszédben.

		A migráció vagy migránsok említésének relatív százalékos gyakorisága		Brüsszel említésének relatív százalékos gyakorisága
Spearman's rho	A migráció vagy migránsok említésének relatív százalékos gyakorisága	Correlation Coefficient	1.000	.714**
		Sig. (2-tailed)	.	.009
		N	12	12
	Brüsszel említésének relatív százalékos gyakorisága	Correlation Coefficient	.714**	1.000
		Sig. (2-tailed)	.009	.
		N	12	12

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

1. Függelék: 4. Ábra: „migráció” és „Brüsszel” szavak relatív százalékos említésének korrelációja az éértékelő beszédekben.

8. 2. Függelék

Paired Samples Test										
		Paired Differences					Significance			
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference		t	df	One-Sided p	Two-Sided p
					Lower	Upper				
Pair 1	brüsszel_rel_szaz Brüsszel említésének relatív százalékos gyakorisága - soros_rel_per Soros György említésének relatív százalékos gyakorisága	.18011	.31156	.04451	.09062	.26960	4.047	48	<.001	<.001

2. Függelék: 1. Ábra: a „Brüsszel” és „Soros” szavak relatív százalékos említése átlagkülönbségének párosmintás t-próbája az összes kiemelt beszédben.

Paired Samples Test										
		Paired Differences					Significance			
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference		t	df	One-Sided p	Two-Sided p
					Lower	Upper				
Pair 1	brüsszel_rel_szaz Brüsszel említésének relatív százalékos gyakorisága - soros_rel_per Soros György említésének relatív százalékos gyakorisága	.16968	.33254	.09600	-.04160	.38097	1.768	11	.052	.105

2. Függelék: 2. Ábra: a „Brüsszel” és „Soros” szavak relatív százalékos említése átlagkülönbségének párosmintás t-próbája az éwertékelő beszédekben.

Paired Samples Test										
		Paired Differences					Significance			
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference		t	df	One-Sided p	Two-Sided p
					Lower	Upper				
Pair 1	brüsszel_rel_szaz Brüsszel említésének relatív százalékos gyakorisága - soros_rel_per Soros György említésének relatív százalékos gyakorisága	.18349	.30917	.05083	.08041	.28657	3.610	36	<.001	<.001

2. Függelék: 3. Ábra: a „Brüsszel” és „Soros” szavak relatív százalékos említése átlagkülönbségének párosmintás t-próbája az éwertékelők kizárásával a kiemelt beszédekben.

			Brüsszel említésének relatív százalékos gyakorisága	Soros György említésének relatív százalékos gyakorisága
Spearman's rho	Brüsszel említésének relatív százalékos gyakorisága	Correlation Coefficient	1.000	.512**
		Sig. (2-tailed)	.	<.001
		N	49	49
	Soros György említésének relatív százalékos gyakorisága	Correlation Coefficient	.512**	1.000
		Sig. (2-tailed)	<.001	.
		N	49	49

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

2. Függelék: 4. Ábra: „Brüsszel” és „Soros” szavak relatív százalékos említésének korrelációja az összes kiemelt beszédben.

			Brüsszel említésének relatív százalékos gyakorisága	Soros György említésének relatív százalékos gyakorisága
Spearman's rho	Brüsszel említésének relatív százalékos gyakorisága	Correlation Coefficient	1.000	.636*
		Sig. (2-tailed)	.	.026
		N	12	12
	Soros György említésének relatív százalékos gyakorisága	Correlation Coefficient	.636*	1.000
		Sig. (2-tailed)	.026	.
		N	12	12

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

2. Függelék: 5. Ábra: a „Brüsszel” és „Soros” szavak említésének relatív százalékos korrelációja az éértékelő beszédekben.

8. 3. Függelék

Paired Samples Test										
		Paired Differences					Significance			
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference		t	df	One-Sided p	Two-Sided p
					Lower	Upper				
Pair 1	migráció_index A migráció vagy migránsok említésének relatív százalékos gyakorisága - soros_rel_per Soros György említésének relatív százalékos gyakorisága	-.01178	.16902	.02415	-.06033	.03677	-.488	48	.314	.628

3. Függelék: 1. Ábra: a „migráció” és „Soros” szavak relatív százalékos említése átlagkülönbségének párosmintás t-próbája az összes kiemelt beszédben.

Paired Samples Test										
		Paired Differences					Significance			
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference		t	df	One-Sided p	Two-Sided p
					Lower	Upper				
Pair 1	migráció_index A migráció vagy migránsok említésének relatív százalékos gyakorisága - soros_rel_per Soros György említésének relatív százalékos gyakorisága	-.06740	.17885	.05163	-.18103	.04624	-1.305	11	.109	.218

3. Függelék: 2. Ábra: a „migráció” és „Soros” szavak relatív százalékos említése átlagkülönbségének párosmintás t-próbája az évértékelő beszédekben.

		Soros György említésének relatív százalékos gyakorisága	A migráns szó említésének relatív százalékos gyakorisága
Spearman's rho	Soros György említésének relatív százalékos gyakorisága	Correlation Coefficient	1.000
		Sig. (2-tailed)	.
		N	49
	A migráns szó említésének relatív százalékos gyakorisága	Correlation Coefficient	.694**
		Sig. (2-tailed)	<.001
		N	49

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

3. Függelék: 3. Ábra: a „Soros” és „migráció” szavak említésének relatív százalékos korrelációja a kiemelt beszédekben.

			György említésének relatív százalékos gyakorisága	A migráns szó említésének relatív százalékos gyakorisága
Spearman's rho	Soros György említésének relatív százalékos gyakorisága	Correlation Coefficient	1.000	.866**
		Sig. (2-tailed)	.	<.001
		N	12	12
	A migráns szó említésének relatív százalékos gyakorisága	Correlation Coefficient	.866**	1.000
		Sig. (2-tailed)	<.001	.
		N	12	12

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

3. Függelék: 4. Ábra: a „Soros” és „migráció” szavak említésének relatív százalékos korrelációja az évértékelő beszédekben.